

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДОМАШНІХ ТА БЕЗХАТНІХ ТВАРИН НА УКРАЇНІ

У сучасному світі боротьба за гуманне ставлення до тварин – один з показників цивілізованості суспільства. Якщо людина завжди може постояти за себе, дати відсіч, то тварина зазвичай цього зробити не в силах – ані заявити про жорстоке поводження, ані звернутися за допомогою.

Звичайно, у нашій країні існують законодавчі акти, які наголошують на необхідності гуманного ставлення до тварин, встановлюють відповідні норми та покарання: закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 15.12.2009 [1] та «Про тваринний світ» від 13.12.2001 [2], Кримінальний від 05.04.2001 [3], Цивільний кодекси від 16.01.2003 [5] та Кодекс України про Адміністративні Правопорушення від 07.12.1984 [4]. До того ж, у 2011 році Україна стала однією з країн, що підписала Європейську Конвенцію з захисту прав тварин від 13.11.1987. Але, порівняно з іншими країнами Європи, Україна не має досатнього законодавчого забезпечення прав тварин. Тому дана тема у наш час є чи не найактуальнішою, особливо приймаючи до уваги, що у червні цього року на території нашої країни відбудеться футбольний чемпіонат «Євро-2012».

Актуальність проблеми і зумовлює головну мету даної статті – звернути увагу не лише на моральну сторону жорстокого поводження з тваринами, а і на відсутність чіткого законодавства, що є однією з головних причин виникнення даної проблеми.

Декілька тижнів тому соціальну спільноту сколихнула інформація про те, що на Україні, у рамках програми підготовки до футбольного турніру, відбуваються масові вбивства безхатніх тварин. Стало відомо, що на вулицях великих міст з'явилися «пересувні крематорії»: за повідомленням Національного екологічного центру України, на собак і кішок почали полювання за допомогою спеціальної рушниць, після чого ще живих тварин кидали у топку, де температура перевищувала 900 градусів. Зазначалося, що у вище згаданих рушницях використовувався препарат, що повинен був миттєво усипляти тварин, але замість 20 необхідних мілілітрів використовувалися лише 1-2, тому тварини залишалися паралізованими і, як наслідок, згорали живцем [7].

У зв'язку з даними подіями в інтернеті миттєво з'явилася петиція «Скажи Україні, щоб припинила спалювати тварин живцем», адресована Президенту країни Віктору Януковичу. Мова в ній йшла про знищення бродячих собак за допомогою пересувного крематорію. Цю петицію підписали десятки тисяч людей, що аже про те, що дана проблема набула міжнародного масштабу.

Десятки захисників прав тварин влаштували демонстрацію протесту під вікнами Кабінету Міністрів України. Вони вимагали від уряду країни зупинити знищення безпритульних котів та собак. “Сьогоднішня акція спрямована на те, щоби підштовхнути владу до розв'язання питання гуманними методами. Україна й так має надто негативний імідж, а з наближенням Євро 2012 він тільки погіршується,” – слова однієї з мітингувальниць [8].

Французька актриса Бріджит Бардо, яка займається захистом прав тварин, написала листа президенту України Віктору Януковичу. "В мою організацію надходять сотні дзвінків зі скаргами на методи, що застосовуються до цих тварин, з метою «очистити» вулиці міст України до Євро-2012. Це просто огидно і непристойно для цивілізованої країни!», - уривок з її листа. Актриса вимагала від Віктора Федоровича Януковича припинити "бійню" і пригрозила влаштувати міжнародний скандал [9].

Але схоже, українська влада ніяк не могла усвідомити серйозність загрози бойкоту Євро-2012, що набирає обертів не тільки в Європі, але і у всьому світі, через жорстоке поводження з бездомними тваринами в Україні.

Більше 500 000 підписів під закликком бойкотувати турнір через зооцид на державному рівні поставили громадяни не тільки Франції та Італії, але й Австралії, Аргентини,

Тайланду. Своє обурення тим, що відбувалося, висловили перед товаришким матчем в Києві як німецька збірна з футболу, так і Національний футбольний союз Німеччини. Депутати Європарламенту напередодні саміту Україна-ЄС вивчали підготовлену британськими зоозахисниками добірку матеріалів «Ukraine is not ready!» [11].

До того ж, Київ відвідала представниця одієї із найвпливовіших аристократичних родин - принцеса Майя фон Гогенцоллерн. «Я приїхала як посол однієї з найбільших європейських зоозахисних організацій - ETN. Хоча спочатку писала офіційні листи з приводу дикого ставлення до бездомних тварин у вашій країні і українському Президентові, і в усі профільні міністерства. Але не отримала ніякої відповіді. Я зверталася і в УЄФА, і в ФІФА, але і звідти - ніякої реакції. Я не отримала відповіді на своє звернення і з Національного футбольного союзу Німеччини, і від деяких німецьких команд та їх спонсорів. Після цієї змови мовчання почала публікувати матеріали про жахливу ситуацію в Україні на своїй сторінці в Facebook. Світова реакція була дуже швидкою, але українська сторона як і раніше мовчала. Незважаючи на те, що мова йшла в тому числі і про пересувних крематоріях в Лисичанську, в яких спалювали живих тварин. Від фотографій і відео Європа прийшла в жах» [12].

Тож, неможливо не зазначити, що ситуація, яка склалася в Україні у рамках підготовки до футбольного турніру, не лише суттєво зашкодила іміджу нашої країни, а і поставила під загрозу саме проведення чемпіонату. Про жорстоке поводження з тваринами заговорив весь світ.

Однією з головних причин, що дала поштовх такому розвитку подій є відсутність чіткого законодавства, яке б забезпечило тваринам їх права. Згідно Закону України «Про жорстоке поводження з тваринами», статті 89, їх мордування або вчинення інших дій, що призвели до їх мучення, каліцтва чи загибелі, - тягнуть за собою накладення штрафу від дев'яти до двадцяти одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян [1]. Далі – згідно Уголовного кодексу України, стаття 299, знущання над тваринами, що відносяться до хребетних, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських спонукань, а також нацьковування зазначених тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, - караються штрафом до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього, - караються штрафом до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років [3].

Закони, які захищали б права тварин на Україні, можна перелічити на пальцях. Але, як було згадано раніше, 14 червня 2011 року Президент України Віктор Янукович підписав розпорядження №193/2011-рп «Про уповноваження М. Точицького на підписання Європейської конвенції про захист домашніх тварин». Дана Конвенція містить основні рекомендації, на яких повинне базуватися законодавство з захисту прав тварин у країнах, що підписали її. Перш за все, зазначається, що під домашньою твариною мається на увазі будь-яка тварину, яка містить або збирається завести людей, зокрема, в його домашнє господарство, для власного задоволення і дружнього спілкування. Під притулком для домашніх тварин розуміється некомерційна установа, де домашні тварини можуть міститися у великій кількості. Такі установи можуть приймати бездомних тварин, якщо це передбачається національним законодавством і/або адміністративними заходами. Бездомні ж тварини - це домашні тварини, які не мають дома або знаходяться поза межами свого будинку і без безпосереднього нагляду свого власника [10]. Усі ці поняття наведені у вищезгаданій Конвенції.

Також зазначаються основні принципи утримання домашніх тварин:

1. Будь-яка людина, що містить домашню тварину або погодилася за нею доглядати, повинна нести повну відповідальність за її здоров'я і благополуччя [10].

2. Будь-яка людина, що містить домашню тварину або доглядає за нею, повинна забезпечити їй місце для проживання, догляд і турботу з урахуванням природних потреб і відповідно до її породи і особливостей [10].

Тільки ветеринар або інша компетентна особа можуть присипляти домашніх тварин, за винятком надзвичайних ситуацій, коли необхідно покласти край стражданню тварини, а допомога ветеринара або іншої компетентної особи не може бути надана негайно, а також в інших екстремальних випадках, передбачених законодавством держави. Будь-яке усипляння повинно проводитися із заподіянням мінімальних фізичних і моральних страждань відповідно до обставин. Обраний спосіб усипляння, за винятком екстремального випадку, повинен:

а) викликати негайну втрату свідомості і смерть або

б) починатися з занурення в глибокий наркоз, за яким послідує етап, який однозначно призведе до смерті. Особа, відповідальна за усипляння, має переконатися, що тварина мертва, перш ніж тіло буде ліквідовано [10].

Стосовно ж безхатніх тварин, Конвенція затверджує, що якщо держава вважає, що чисельність бездомних тварин становить для неї проблему, вона повинна прийняти законодавчі та/або адміністративні заходи, необхідні для зниження їх чисельності, способами, які не викличуть неминучою болю, страждання або душевних мук. Дані заходи повинні відповідати таким вимогам: якщо необхідний вилов таких тварин, то він повинен проводитися з заподіянням їм мінімальних фізичних і моральних страждань. Незалежно від того, чи будуть ці тварини приспані або міститися в притулку, робитися це повинно відповідно до принципів цієї Конвенції.

Неважко побачити, що усі положення Конвенції керуються, перш за все, мораллю – головною метою ставиться незаподіяння тваринам шкоди, забезпечення їх нормальними умовами життя. Приймаючи ж до уваги усі ті події, що відбувалися на Україні у зв'язку з підготовкою до Євро-2012, можна дійти висновку, що наявного законодавства недостатньо для чіткого регулювання даного виду суспільних відносин.

Як відповідь на вимоги суспільства з припинення жорстокого поводження з тваринами, столична влада планує побудувати Центр захисту тварин в межах Києва, що забезпечить збільшення місць для тимчасового утримання бездомних тварин. Найближчим часом проект рішення щодо будівництва буде винесено на розгляд депутатів Київради. Ще важливішим є те, що було заборонене використання «пересувних крематоріїв». Але проблема все ще залишається – безхатніх тварин не стає менше, і жорстокому ставленню до них не надають важливого значення. Побудувати декілька притулків для безхатніх собак не буде достатнім, перш за все, через відсутність необхідного інвестування. Позитивним моментом є те, що через скандал громадськість довідалася про наявність такої проблеми, і з'явилося багато добровільних організацій, що пропонують свою допомогу – як Українських, так і закордонних.

У великих містах було запропоновано наблизитися до вирішення даної проблеми за допомогою волонтерів, які б слідкували за безхатніми тваринами на відведеній їм території, у тому числі, відповідали за стерилізацію та регулярні щеплення. Але тут же виникла інша проблема – відсутність самих волонтерів. Більшість із тих людей, що все ж таки погодилися, вже досягли пенсійного віку та фізично не здатні виконувати всі поставлені задачі. До того ж, більшість громадян вважає, що дані заходи не забезпечать повної безпеки, адже стерилізація та щеплення не зроблять них менш агресивними та не зменшать загрозу нападу.

Тож, вирішити проблему безхатніх тварин без будівництва притулків та розроблення стійкого законодавства є неможливим. Що є ще важливішим, керуватися у розв'язанні даної задачі лише законами не можна – на першому місці повинна стояти мораль. Людина завжди повинна залишатися людиною – не лише коли мова йде про собі подібних, але і про тих, за кого вона несе повну відповідальність.

Список літератури

1. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 15.12.2009. [режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
2. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001. [режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3282-17>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. [режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. [режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. [режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Міністерство екології та природних ресурсів України. [режим доступу] <http://www.menr.gov.ua/content/article/8584>
7. ТСН В Украинских городах к Евро-2012 заживо сжигают животных. [режим доступу] <http://ru.tsn.ua/ukrayina/v-ukrainskih-gorodah-k-evro-2012-zazhivo-szhigayut-zhivotnyh.html>
8. Euronews Захисники тварин: Євро-2012 – не привід для вбивств. [режим доступу] <http://ua.euronews.net/2012/01/26/waifs-and-strays-in-ukraine/>
9. NewsWorld Влада Україні прислухалися до Бріджит Бардо. [режим доступу] <http://newsworld.com.ua/novina/8315/влда-україні-прислухалися-до-бріджит-бардо>
10. Pets Inform Європейська конвенція про захист домашніх тварин. [режим доступу] <http://ms.petsinform.com/ms1-03/konvencia.html>
11. UkraNews Півмільйона людей в усьому світі закликали бойкотувати Євро-2012 через цькування бродячих собак. [режим доступу] <http://ukranews.com/uk/news/ukraine/2011/11/26/58624>
12. ZN.UA Українська влада проігнорувала заклики європейської принцеси припинити зооцид. [режим доступу] http://news.dt.ua/SOCIETY/ukrayinska_vlada_proignoruvala_zakliki_evropeyskoyi_printsesi_pripiniti_zootsid-92262.html